

ถอดบทเรียนโครงการบริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรณีศึกษา การปรับสภาพแวดล้อมและผังกายภาพชุมชน
เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตพื้นที่เทศบาลนครรังสิต

ชুমเขต แสงเจริญ^{1*}, ภวินท์ สิริสาลี², ชมภูนุท ควรเขียน³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนโครงการพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชน คือ ที่อยู่อาศัย และ พื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างอิสระของผู้สูงอายุและคนพิการตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล จากการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี จนเกิดการพัฒนาทางด้านกายภาพของชุมชน เรียกว่า “รังสิตโมเดล” จากนั้นนำบทเรียนที่ได้มาประเมินผล เพื่อให้ได้องค์ความรู้จากการทำงานจริงเชิงพื้นที่ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ เป็นหลัก และเผยแพร่ชุดความรู้สู่สาธารณะชน การดำเนินการดังกล่าว สามารถบรรลุวัตถุประสงค์โครงการผ่านตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการจำนวน 4 ข้อ คือ มีการบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดสู่ชั้นเรียน พัฒนาเป็นงานวิจัยหรือเผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการ และจัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ ทั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะโครงการ คือ “ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งโครงการการให้ความรู้ และโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อม ตลอดจนต้องมีการขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครรังสิตมากยิ่งขึ้น และควรขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ” แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในควมมีคุณภาพของ รังสิตโมเดล พัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่ต้นแบบที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ คนพิการและทุกคนในชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อม, กายภาพชุมชน, การมีส่วนร่วม, เทศบาลนครรังสิต

¹ choomket@gmail.com, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² pawinsirisali@hotmail.com, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³ chompu-detail@hotmail.com, หน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Knowledge management of Thammasat University service learning Case study of Rangsit Model

Choomket Sawangjaroen^{1*}, Pawin Sirisali², Chompunut Khuankhien³

ABSTRACT

This research aims to evaluate lesson learn to the physical element of community improvement project such as residence and public areas to support the independent living of the elderly and people with disabilities according to the universal design concept. From continuing operations for a period of 5 years, until the development of the physical community completed. The conclusion of key success and process of this project is called “Rangsit Model” Then, the lessons-learnt was evaluated; to gain knowledge of real-time spatial functions; using the Knowledge Management Process; and disseminate knowledge kits to the public. Implementation can achieve project objectives through 4 success indicators for the project. There is the integration of knowledge in related fields, brought knowledge into the classroom, developed as research or published as academic work and organized community involvement processes. The project has been suggested, “There should be continuous activity. The whole project to educate. and environmental development projects. As well as the need to expand the coverage area in Rangsit municipality and should extend to other areas” Demonstrates recognition of the quality of Rangsit Model. Therefore, activities should be organized and continue to expand. Developed into a prototype space which is suitable for the use of the elderly, people with disabilities and everyone in the community.

Keywords: environment, physical community, participation, Rangsit municipality.

---

¹ choomket@gmail.com, Faculty of Architecture and planning Thammasat University

² pawinsirisali@hotmail.com, Faculty of Architecture and planning Thammasat University

³ chompu-detail@hotmail.com, Thammsat University Universal Design Research Unit

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่แผนบริการวิชาการแก่สังคม ปีการศึกษา 2555–2559 ได้กำหนดให้คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง จัดทำโครงการบริการวิชาการแก่สังคม โดยมุ่งหวังให้การบริการวิชาการ วิชาชีพด้านสถาปัตยกรรม การผังเมือง และสาขาที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในการเรียนการสอนและการทำวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพคณาจารย์และบัณฑิตของคณะฯ รวมทั้งส่งเสริมความเป็นธรรมศาสตร์ ตามแนวทางและปรัชญาแห่งมหาวิทยาลัย และเป็นไปตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยความโดดเด่นของมหาวิทยาลัยด้านการบริการวิชาการ ซึ่งมีเป้าประสงค์จะให้ประชาชนได้รับบริการวิชาการอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความเหมาะสม โดยโครงการมีความเกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ซึ่งใช้ความองค์ความรู้ด้านการออกแบบ ทางสถาปัตยกรรม และการวางผังเพื่อบริหารจัดการชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งยังสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ สมศ. 17 เอกลักษณ์ของคณะ เรื่องนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง และตัวบ่งชี้ สมศ. 18.2 มาตรการส่งเสริม การชี้นำ ป้องกัน แก้ปัญหาสังคมภายนอกมหาวิทยาลัย เรื่องการเรียนรู้โดยบริการสังคม (service learning)

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง จึงได้จัดทำแผนบริการวิชาการแก่สังคม ระหว่างปีการศึกษา 2555–2559 ขึ้น หลายโครงการ โดยหนึ่งในนั้น คือ โครงการปรับสภาพแวดล้อมและผังกายภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต รับผิดชอบโดย สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม และต่อมาได้มีการจัดตั้งหน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Thammasat university universal design research unit) ในปี 2558 จึงได้ถ่ายโอนและมอบหมายให้หน่วยวิจัยฯ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการโครงการฯ โดยมีเป้าหมาย คือ พื้นที่ชุมชนที่มีการลงนามความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งทางโครงการเลือกพื้นที่ เทศบาลนครรังสิต ที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายด้านประชากร และมีความพร้อมด้าน การบริหารจัดการ เป็นพื้นที่ดำเนินการโครงการฯ

ทั้งนี้ จากการพัฒนาเมืองตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญกับการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่ดิน และการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่งแบบมวลชนในภาพรวมเป็นหลัก โดยที่ยังขาดการพิจารณารายละเอียดปลีกย่อยในระดับชุมชน เช่น แนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และตอบสนองต่อวิถีความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้น การศึกษาแนวทางการจัดการสภาพทางกายภาพของชุมชนให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต และสมรรถภาพทางร่างกายผู้คนต่างวัย ต่างความสามารถทางร่างกายจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง การดำเนินการจึงมุ่งเน้นการนำแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (universal design) มาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ เพื่อสร้างสังคมแห่งความเท่าเทียม ปลอดภัย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนในสังคม

วัตถุประสงค์

เพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชน คือ ที่อยู่อาศัย และพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างอิสระของผู้สูงอายุและคนพิการตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

ระยะเวลาดำเนินการ ปี 2555-2559

ขอบเขตเชิงพื้นที่ เทศบาลนครรังสิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินผลการดำเนินการเพื่อให้ได้องค์ความรู้จากการทำงานจริงเชิงพื้นที่ ใช้กระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management: KM.) เป็นแนวทางหลัก โดยมีรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดทำแบบรายงานผลการดำเนินการรายงานผลการดำเนินการโครงการปรับสภาพแวดล้อมและผังกายภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2. ประเมินผลการดำเนินการเชิงพื้นที่ จากแบบรายงานผลการดำเนินการรายงานผลการดำเนินการโครงการปรับสภาพแวดล้อมและผังกายภาพชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการย่อย ได้แก่

- เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดผังกายภาพชุมชน
- สามารถจัดเป็นกิจกรรมประกอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้
- สามารถพัฒนาเป็นงานวิจัย หรือเผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการได้
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์แสดงความคิดเห็น

หลังจากนั้นประเมินความสำเร็จตามเกณฑ์ของแต่ละตัวชี้วัด และแสดงผลเป็น 2 แบบ คือ บรรลุวัตถุประสงค์ และ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์

3. กระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management: KM.) โดยใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group)

4. เวทีวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

5. สะท้อนกลับความรู้ที่ได้ไปยังพื้นที่เพื่อตรวจสอบความถูกต้องขององค์ความรู้ที่ได้

6. สรุปผลจากการจัดการความรู้ที่ได้รับ

ผลการดำเนินงาน

มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านงบประมาณและการมีส่วนร่วมจากภาคีหน่วยงานต่าง ๆ

ในปี 2555 ได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครรังสิต สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมที่ 1 2 และ 3 จากกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลนครรังสิตประจำปีงบประมาณ 2555 ชุมชนและวัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) จัดผ้าป่าสนับสนุนงบประมาณและที่ดินในการปลูกสร้าง และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สนับสนุนงบประมาณการออกแบบและลงพื้นที่ โดยงดเว้นค่าธรรมเนียม

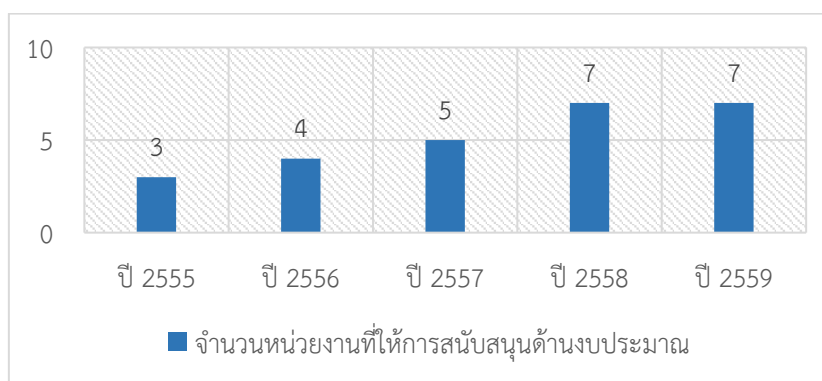
ในปี 2556 ได้รับความร่วมมือเพิ่มขึ้นจากปี 2555 โดยมี บริษัท ทีพีไอ โพลีน จำกัด (มหาชน) สนับสนุนอุปกรณ์ก่อสร้างบางส่วน

ในปี 2557 ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะกรรมการตรวจติดตามการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ

2557 โดย สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในปี 2558 และ ปี 2559 ได้รับความร่วมมือเพิ่มขึ้น คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) คณะกรรมการตรวจติดตามการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ 2558 และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จะเห็นได้ว่าในทุก ๆ ปี มีความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในเห็นในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 จำนวนหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ

ที่มา: ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2559

2. ด้านผลการจัดกิจกรรม

2.1 ผลการดำเนินงาน ปี 2555 สามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ เรื่อง การจัดปรับสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ แก่คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ 11 ชมรม มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 106 คน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจและคิดที่จะปรับสภาพแวดล้อมในบ้าน และสถานที่สาธารณะ ผลการประเมินการอบรมโครงการดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการอบรมอบรมให้ความรู้ เรื่อง การจัดปรับสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
การต้อนรับของเจ้าหน้าที่	60.47	34.88	3.46	1.16	-
สภาพบรรยากาศในห้องประชุม	27.38	52.38	16.67	3.57	-
ระยะเวลาการอบรม	44.83	40.23	12.64	1.30	-
ประโยชน์ที่ได้รับ	54.76	41.67	1.19	2.37	-
สามารถนำไปประยุกต์ได้	54.76	39.28	4.76	1.19	-
หัวข้อน่าสนใจ	63.06	25	10.71	1.19	-
ความชัดเจนในการบรรยาย	64.28	29.67	7.14	1.19	-
สาระความรู้ที่ได้รับ	54.76	39.60	4.76	1.19	-
สื่อการสอนชัดเจน เหมาะสม	58.33	33.33	9.52	1.19	-
วิทยากรเปิดโอกาสให้ซักถาม	58.33	35.71	4.76	1.19	-

ที่มา: ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2555

นอกเหนือจากผลการประเมินการ ผู้เข้าร่วมให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ อีก คือ ขอให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง ควรแทรกเทคนิคการทำสวนเข้ามาด้วย อยากให้มีงบประมาณสำหรับผู้มีรายได้น้อย อยากให้มีการอบรมบ่อยต่อเนื่องเพราะได้ความรู้มากและเป็นวิชาการที่ดีมาก หัวข้อน่าสนใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจ พิจารณาคัดเลือกห้องน้ำของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพหรือพิการและมีฐานะยากจน เพื่อจัดปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะกับผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการชุมชน อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุร่วมพิจารณาประเมินห้องน้ำผู้สูงอายุที่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นแบบนั่งราบ ทำราวจับสแตนเลส และปรับระดับพื้น 27 หลัง และทำราวจับสแตนเลส 5 หลัง ซึ่งผลการประเมิน ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอย่างมาก ทำให้สะดวก และป้องกันอุบัติเหตุได้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมพบว่า ผู้สูงอายุบางรายยังไม่คุ้นเคยกับการใช้โครงสร้างแบบนั่งราบในระยะแรก ทำให้มีความวิตกกังวล หลังจากได้ใช้งานในระยะหนึ่ง ทำให้รู้สึกสะดวกสบาย การปรับห้องน้ำที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นให้ญาติหรือครอบครัวผู้สูงอายุในชุมชนเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพ โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเป็นแบบนั่งราบ

กิจกรรมที่ 3 ดำเนินการสำรวจปัญหาและคัดเลือกพื้นที่สาธารณะ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นฐาน ซึ่งวัดที่ได้รับคัดเลือกเป็นพื้นที่นำร่อง คือ วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) ดำเนินการปรับปรุง 3 พื้นที่ใช้งานหลัก คือ ทางลาดขึ้นโบสถ์ ทางลาดและบันไดขึ้นศาลาการเปรียญ และห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ

ผลการดำเนินการ พื้นที่ทั้ง 3 จุด สามารถตอบสนองการใช้งานของผู้สูงอายุ คนพิการและคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และมีมาตรฐานซึ่งได้รับการการันตีมาตรฐานรางวัลชนะเลิศจากโครงการประกวดให้รางวัลอาคาร-สถานที่ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ ปี 2555 โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) อาจารย์และนักศึกษา ได้นำความรู้ไปออกแบบจริง

2.2 ผลการดำเนินงาน ปี 2556 สามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 จัดการองค์ความรู้ (KM) ที่ได้ในปี 2555 และถ่ายทอดสู่ผู้อื่นในโครงการ การจัดการความรู้อาคาร-สถานที่ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ (ทุนอุดหนุนจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย) ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2555 ถึง 30 ธันวาคม 2555 ผลงานจัดทำเป็นสื่อต่าง ๆ เผยแพร่ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ได้มีการเผยแพร่ผลงานในปี 2555 ผ่านการเป็นวิทยากร เรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในบ้านและชุมชน โดย สถาบันวิจัยและพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน (สพช.) วิทยากร เรื่อง ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคนชราและคนพิการ โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ผ่านการเป็นอาจารย์พิเศษ สาขาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2557 ผ่านการจัดนิทรรศการนำผลงานในงานหุดออารยสถาปัตย์ พบเมล็ดพันธุ์ใหม่ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556 ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ในการนี้มีผู้เข้าร่วมชมงานประมาณ 150 คน และผ่านการจัดนิทรรศการนำผลงานในงาน สัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 5 ณ โรงแรม ริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจพิจารณาคัดเลือกห้องน้ำของผู้สูงอายุในชุมชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพหรือพิการและมีฐานะยากจน เพื่อจัดปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะกับผู้สูงอายุ ต่อเนื่องจากการดำเนินงานในปี 2555

กิจกรรมที่ 3 ดำเนินการสำรวจปัญหาและคัดเลือกพื้นที่สาธารณะ ต่อเนื่องจากปี 2555

ผลการดำเนินการ ทั้ง 3 กิจกรรมจะเห็นได้ว่าสร้างความต่อเนื่องในพื้นที่และชุมชนได้เห็นตัวอย่างที่ดี

2.3 ผลการดำเนินงาน ปี 2557 สามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การประเมินสภาพหลังการใช้งานการปรับอาคารและพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2558 ผศ.ชุมเขต แสงเจริญ อ.ภวินท์ สิริสาตี และ อ.วิรุจน์ สมโสภณ ร่วมกับคณะกรรมการตรวจติดตามการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและคัดเลือกสถานที่ดีเด่นที่เอื้อต่อคนพิการ 2558 ลงพื้นที่ประเมินสภาพการใช้งานและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับทุกคน (Universal Design) ในพื้นที่วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) พื้นที่เทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นโครงการที่ทาง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมืองได้ ออกแบบและมีการปรับปรุงในปี 2555 รวมเวลาเปิดใช้พื้นที่กว่า 3 ปี จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสภาพปัจจุบันของพื้นที่ การดำเนินการครั้งนี้ มีตัวแทนชุมชน ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ร่วมกิจกรรมด้วย รวมทั้งสิ้น จำนวน 13 คน

ผลการประเมินพบว่า วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้งานได้ และทางคณะทำงานได้ มอบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารผลงานสู่สาธารณะ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 ผศ.ชุมเขต แสงเจริญ และนักศึกษาสาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมให้ข้อมูล ผลงานการบริการวิชาการแก่สังคม การออกแบบ ปรับปรุงสภาพแวดล้อม วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานของคนพิการและผู้สูงอายุ ออกอากาศทางรายการ กฤษณะทวารีย์กล้อ ช่องเนชั่นแซแนล

ผลการดำเนินงาน คือ เป็นการขยายผลและเผยแพร่ความรู้และแนวทางการดำเนินการต่อสาธารณะ ท้องถิ่น และชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญ เนื่องจากการได้รับการยอมรับและการนำเสนอรายการทางโทรทัศน์ นับเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จและเป็นการเผยแพร่สู่องค์กรอื่น ๆ อีกด้วย

2.4 ผลการดำเนินงาน ปี 2558 สามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การประเมินสภาพหลังการใช้งานการปรับอาคารและพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2559 หน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหน่วยปฏิบัติการวิจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ลงพื้นที่ประเมินอาคารสถานที่ต่าง ๆ ในเทศบาลนครรังสิต คือ อาคารชมรมคนพิการ และวัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) จังหวัดปทุมธานี ในโครงการตรวจติดตามและประเมินผลการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการ ในการนี้พบว่า ท้องที่มีความกระตือรือร้นและให้ความสำคัญในการปรับสภาพแวดล้อมเป็นอย่างดี และพร้อมจะเรียนรู้ปรับปรุงเพื่อประโยชน์ในการใช้งานได้อย่างปลอดภัยของคนพิการและคนทั้งมวลต่อไป ซึ่งทั้ง 2 พื้นที่เป็นโครงการที่ทาง หน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ได้ออกแบบและมีการปรับปรุงในปี 2555 รวมเปิดใช้พื้นที่กว่า 4 ปี จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสภาพปัจจุบันของพื้นที่ และเพื่อให้เกิดการกระตุ้นการดูแลรักษาให้มีสภาพพร้อมสำหรับการใช้งาน การดำเนินงานในครั้งนี้มีตัวแทนชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น และชุมชนร่วมกิจกรรมด้วย 20 คน

ผลการประเมินพบว่า วัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้งานได้ และทางคณะทำงานได้มอบข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

กิจกรรมที่ 2 การสื่อสารผลงานปรับอาคารและพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการสู่สาธารณะ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2558 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุมเขต แสงวงเจริญ ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร เรื่อง การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้สำหรับคนพิการสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีนักพัฒนาสังคมจากทั่วประเทศ 145 คน เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ณ โรงแรมอะเดรินดิค พาเลซ จังหวัดชลบุรี ในการนี้ได้นำกรณีศึกษา รังสิตโมเดล เผยแพร่ในงานดังกล่าวด้วย

ผลการดำเนินงาน คือ เป็นการขยายผลและเผยแพร่ชุดความรู้และแนวทางการ ท้องถิ่นและชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญ เนื่องจากการได้รับการยอมรับและเผยแพร่ในวงกว้าง

2.5 ผลการดำเนินงาน ปี 2559 สามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรม ได้ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การสื่อสารผลงานปรับอาคารและพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการสู่สาธารณะ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน - 3 ธันวาคม 2559 หน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นำเสนอแนวคิด "RANGSIT-Model" ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนทุกกลุ่มโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนของการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผล โดยอาศัยกุญแจสำคัญของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 ภาคส่วน คือ เจ้าของพื้นที่ ผู้ใช้งาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สนับสนุนด้านต่าง ๆ (วิชาการ/สุขภาพ/ออกแบบ/งบฯลฯ) ในงานมหกรรมอารยสถาปัตย์ FD Expo 2016

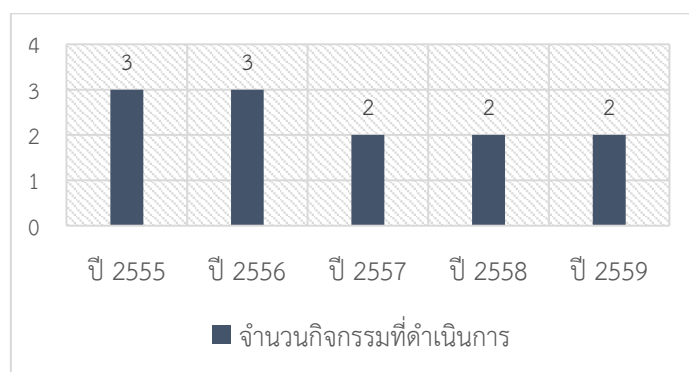
ผลการดำเนินงาน คือ เป็นการขยายผลและเผยแพร่ชุดความรู้และแนวทางการดำเนินการโครงการต่อสาธารณชน ท้องถิ่นและชุมชนรู้สึกรักภูมิใจและเห็นความสำคัญของการดำเนินโครงการ เนื่องจากการได้รับการยอมรับและการนำเสนอรายการทางโทรทัศน์ นับเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จของโครงการอีกด้านหนึ่ง อีกทั้งยังมีการนำชุดความรู้เผยแพร่สู่องค์กรอื่น ๆ อีกด้วย

กิจกรรมที่ 2 การนำชุดความรู้สู่การจัดการเรียนการสอนและเผยแพร่ความรู้ เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2560 หน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ได้รับเกียรติให้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการหัวข้อ universal design ผ่าน 4 ประเด็น สำคัญ ได้แก่ 1. Universal Design คืออะไร? 2. ที่มาและพัฒนาการกฎหมายสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ 3. การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และ 4. การผสม Universal Design ในงานภูมิสถาปัตยกรรม ภูมิศึกษา ริงสิตโมเดล

ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นโดย หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ทำให้นักศึกษามีความรู้ด้านการออกแบบชุมชนที่เหมาะสมตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล และเป็นการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ

เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2560 ผศ.ชุมเขต แสงเจริญ หัวหน้าหน่วยวิจัยและออกแบบเพื่อคนทั้งมวล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับเชิญเป็นวิทยากร เรื่อง ความสำคัญของการดำเนินการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ให้กับนายช่างในพื้นที่เชียงใหม่และลำปางกว่า 13 แห่ง ในงานอบรมเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานสนับสนุนการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ จัดโดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กิจกรรมประกอบด้วย การบรรยายเรื่อง ความสำคัญของการดำเนินการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ฝึกปฏิบัติการการจัดลำดับความสำคัญ และการคัดเลือกสถานที่ในชุมชนเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นมิตรต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ผ่านกรณีศึกษา ริงสิตโมเดล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง มาตรฐานการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 3 กลุ่ม หลังจากนั้นเปิดเวทีซักถาม ให้คำปรึกษาด้านออกแบบอาคารที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุในชุมชน

ผลการดำเนินการ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเข้าใจและประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล ผ่านกรณีศึกษาริงสิตโมเดล

แผนภาพที่ 2 จำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการ

ชุมเขต และคณะ.รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2559

จากแผนภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่าจำนวนกิจกรรมที่ดำเนินการน้อยลง เนื่องจากการสำรวจพื้นที่เพื่อพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชนลดลง แต่สามารถต่อยอดและเพิ่มเครือข่ายได้มากขึ้น โดยเน้นไปที่กิจกรรมการสื่อสารผลงานปรับอาคารและพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการสู่สาธารณะ และกิจกรรมการนำชุดความรู้สู่การจัดการเรียนการสอนและเผยแพร่ความรู้ เป็นหลัก เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นประยุกต์ใช้แนวความคิดการจัดการชุมชนเพื่อรองรับสังคมสูงวัย ตามแนวความคิดออกแบบเพื่อคนทั้งมวลในการพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชนเองได้

ผลการประเมินโครงการตามตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ประเด็นที่ 1 เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝังกายภาพชุมชน

ตัวชี้วัด = มีการบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 สาขา จาก 5 สาขา

ปี 2555 ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์สาขาต่างที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 สาขา คือ 1.สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ อ.วิรุจน์ สมโสภณ 2.สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ อ.ชุมเขต แสงเจริญและอ.ภวินท์ สิริสาลี

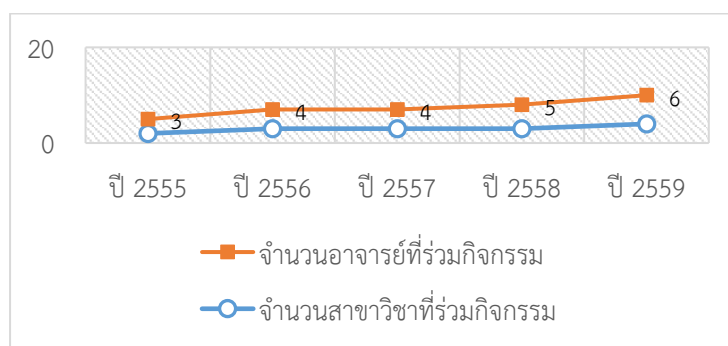
ปี 2556 ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์สาขาต่างที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 สาขา คือ 1.สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ อ.วิรุจน์ สมโสภณ 2.สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ อ.ชุมเขต แสงเจริญและอ.ภวินท์ สิริสาลี 3.สาขาวิชาการผังเมือง ได้แก่ ผศ. ดร.สุวดี ทองสุกปลั่ง ھرรชษุขสิน

ปี 2557 ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์สาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 สาขา คือ 1.สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ อ.วิรุจน์ สมโสภณ 2.สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ อ.ชุมเขต แสงเจริญและอ.ภวินท์ สิริสาลี 3.สาขาวิชาการผังเมือง ได้แก่ ผศ. ดร.สุวดี ทองสุกปลั่ง ھرรชษุขสิน

ปี 2558 ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์สาขาต่างที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 สาขา คือ สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ อ.วิรุจน์ สมโสภณ 2.สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ อ.ชุมเขต แสงเจริญและอ.ภวินท์ สิริสาลี 3.สาขาวิชาการผังเมือง ได้แก่ ผศ. ดร.สุวดี ทองสุกปลั่ง ھرรชษุขสิน

ปี 2559 ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์สาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 สาขา 1.สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ผศ.รุ่งรัตน์ เต็งแก้วประเสริฐ อ.วิรุจน์ สมโสภณ 2.สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ได้แก่ ผศ.ชุมเขต แสงเจริญ และผศ.ภวินท์ สิริสาลี 3.สาขาวิชาการผังเมือง ได้แก่ ผศ. ดร.สุวดี ทองสุกปลั่ง ھرรชษุขสิน 4.สาขาวิชาสถาปัตยกรรม(จัดบรรยาย) ได้แก่ อาจารย์ ดร.อาชญัญ บุญญานันต์

ผลการประเมิน – ทั้ง 5 ปีที่ดำเนินการ บรรลุวัตถุประสงค์ มีจำนวนสาขาและอาจารย์เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

แผนภาพที่ 3 จำนวนสาขาและอาจารย์ที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ

ชุมเขต และคณะ.รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2559

ประเด็นที่ 2 สามารถจัดเป็นกิจกรรมประกอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้

ตัวชี้วัด = นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดสู่ชั้นเรียนไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง

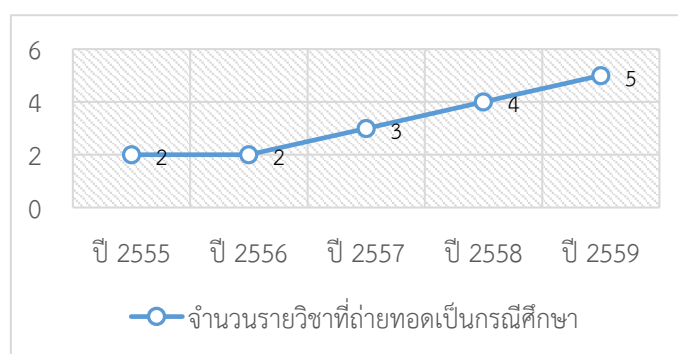
ปี 2555-2556 นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดเป็นกรณีศึกษาใน 2 รายวิชา ได้แก่ ภาส 216 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 2, ภาส 456 สัมมนาหัวข้อพิเศษทางภูมิสถาปัตยกรรม,

ปี 2557 นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดเป็นกรณีศึกษาใน 3 รายวิชา ได้แก่ ภาส 216 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 2, ภาส 456 สัมมนาหัวข้อพิเศษทางภูมิสถาปัตยกรรม, พส 455 สัมมนาการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ปี 2558 นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดเป็นกรณีศึกษา ใน 4 รายวิชา ได้แก่ ภาส 215 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 1, ภาส 216 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 2, ภาส 456 สัมมนาหัวข้อพิเศษทางภูมิสถาปัตยกรรม, พส 455 สัมมนาการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ปี 2559 นำความรู้ที่ได้ถ่ายทอดเป็นกรณีศึกษาใน 5 รายวิชา ได้แก่ ภาส 215 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 1, ภาส 216 การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 2, ภาส 456 สัมมนาหัวข้อพิเศษทางภูมิสถาปัตยกรรม, พส 455 สัมมนาการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์, สส 793 architectural management research

ผลการประเมิน – การดำเนินการปี 2555 -2559 บรรลุวัตถุประสงค์

แผนภาพที่ 3 จำนวนรายวิชาที่ถ่ายทอดเป็นกรณีศึกษา

ชุมชน และคณะ.รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2559

ประเด็นที่ 3 สามารถพัฒนาเป็นงานวิจัยหรือเผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการได้

ตัวชี้วัด = พัฒนาเป็นงานวิจัยหรือเผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการอย่างน้อย 1 เรื่อง

ปี 2555 จากการดำเนินการโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 3 จึงได้รับทุนอุดหนุนจากมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย เพื่อจัดทำโครงการ การจัดการความรู้อาคาร-สถานที่ ที่เป็นมิตรสำหรับผู้สูงอายุ ร่วมกับ รศ.ไตรรัตน์ จารุทัศน์ อ.กตัญญู หอสูติสิมา และ อ.ชุมชน แสงเจริญ ระยะเวลาดำเนินการ 9 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2555 ถึง 30 ธันวาคม 2555

ปี 2556 นำองค์ความรู้จากการจัดโครงการประยุกต์ใช้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ในโครงการวิจัย เรื่อง การประเมินสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับนักศึกษาพิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ทุนวิจัยจากกองทุนนักศึกษาพิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระยะเวลาดำเนินการ 8 เดือน ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2555 – 28 มิถุนายน 2556

ปี 2557 จากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่สามารถผลักดันให้กายภาพชุมชนเอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนทุกกลุ่มในชุมชนได้ดี กรม

ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงให้งบประมาณ สนับสนุน งานวิจัย โครงการศึกษาสำรวจเส้นทาง UD พื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์ ระยะเวลาดำเนินการ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2558–เมษายน 2558 โดยเป็นการนำความรู้ที่ได้จากพื้นที่ไปต่อยอดเป็นงานวิจัยในระดับที่กว้างขึ้น และขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ

ปี 2558 จากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่สามารถผลักดันให้กายภาพชุมชนเอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนทุกกลุ่มในชุมชนได้อย่างดี กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงให้งบประมาณ สนับสนุน งานวิจัย โครงการศึกษาสำรวจเส้นทาง UD พื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์ ระยะเวลาดำเนินการ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2558–เมษายน 2558 โดยเป็นการนำความรู้ที่ได้จากพื้นที่ไปต่อยอดเป็นงานวิจัยในระดับที่กว้างขึ้น และขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ *ผลการประเมิน – บรรลุวัตถุประสงค์*

ปี 2559 จากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่สามารถผลักดันให้กายภาพชุมชนเอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนทุกกลุ่มในชุมชนได้อย่างดี กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงให้งบประมาณ สนับสนุน งานวิจัย โครงการตัวอย่างที่ดีในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือพิการ ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2558 – เมษายน 2559 โดยเป็นการนำความรู้ที่ได้จากพื้นที่ไปต่อยอดเป็นงานวิจัยในระดับที่กว้างขึ้น และขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ

ผลการประเมิน – บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากการ ปี 2555 – 2559 มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่ 4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์แสดงความคิดเห็น

ตัวชี้วัด = จัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง

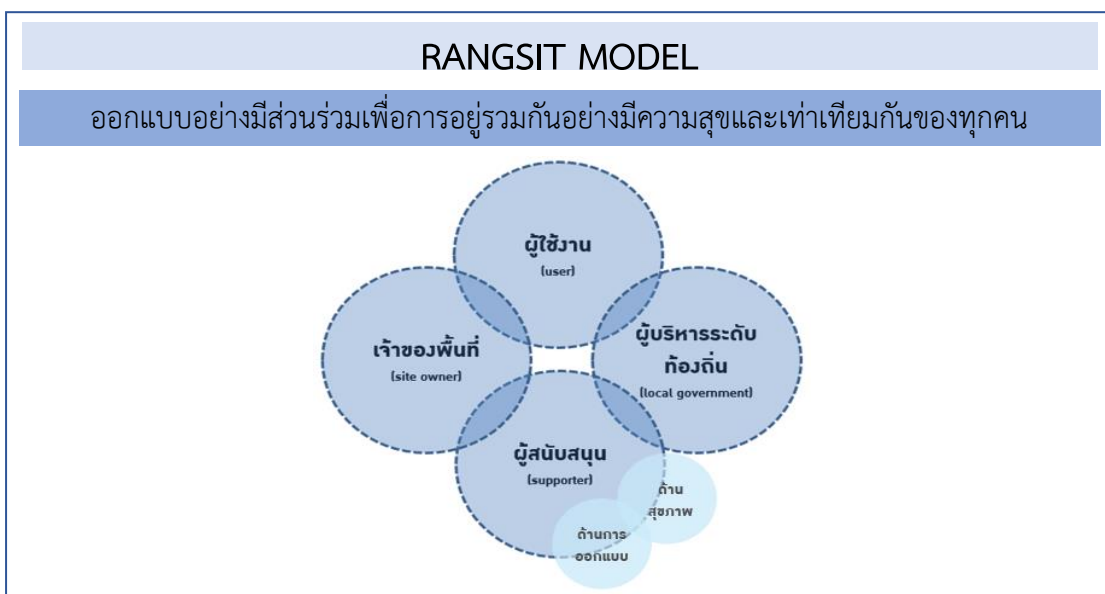
ปี 2557-2559 กิจกรรมที่ 1 มีตัวแทนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมตลอดกิจกรรม และมีการเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขร่วมกัน รวมจำนวนผู้มีส่วนร่วม 20 หน่วยงาน และผู้เข้าร่วมกว่า 1,000 คน *ผลการประเมิน – บรรลุวัตถุประสงค์*

อภิปรายผล

จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 ปี ตามแผนบริการวิชาการแก่สังคม ปีการศึกษา 2555 – 2559 ทำให้ชุมชนพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน มีสภาพแวดล้อมและกายภาพชุมชนที่ดี เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปด้วย อีกทั้งยังเป็นการติดตาม กำกับและประเมินสภาพการใช้งานพื้นที่ ให้มีการใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ และได้รับการเผยแพร่ชุดความรู้สู่สาธารณะชนอีกด้วย โดยการดำเนินการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ โดยมีผลการดำเนินการ คือ บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ตัวชี้วัด และได้มีการสรุปข้อเสนอแนะในการดำเนินการต่อไป คือ “ควรมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งโครงการการให้ความรู้ และโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อม ตลอดจนต้องมีการขยายผลให้ครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครรังสิตมากยิ่งขึ้น และควรขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ด้วย” ซึ่งถือว่าเป็นการนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการต่อได้อย่างสอดคล้องกัน ความสำเร็จของการจัดกิจกรรมตลอด 5 ปีการศึกษานี้ คือ สามารถต่อยอดและขยายผลไปสู่การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ถือเป็นการเผยแพร่ความรู้และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ และแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความมีคุณภาพของ รังสิตโมเดล ควรมีการพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่ต้นแบบที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงอายุ คนพิการและทุกคนในชุมชนต่อไป

การถอดบทเรียนการพัฒนาองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชนด้านที่อยู่อาศัย และพื้นที่สาธารณะให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างอิสระของผู้สูงอายุและคนพิการตามแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 5 ปี สู่แนวคิดในการออกแบบ “ออกแบบอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเท่าเทียมของทุกคน” ซึ่งหมายถึง การออกแบบต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ ตลอดจนคนพิการ และคนทุกกลุ่มวัยในชุมชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกภาคส่วนในชุมชน โดยผู้ที่มีส่วนขับเคลื่อนให้เกิดงานออกแบบที่ใช้งานได้เหมาะสมและเกิดเป็นรูปธรรม เป็นโมเดลการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย

1. **เจ้าของพื้นที่ (Site Owner)** ในที่นี้ คือ วัด มีหน้าที่นำเสนอข้อเท็จจริง ปัญหา สถานการณ์ แนวโน้มการใช้พื้นที่ ตลอดจนร่วมวางแผนงาน และจัดหางบประมาณ
2. **ผู้บริหารระดับท้องถิ่น (Local Government)** ในที่นี้ คือ เทศบาลนครรังสิต มีหน้าที่ส่งเสริมตั้งแต่ระดับแผนนโยบาย ผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม เชื่อมโยงประสาน ช่องว่างในการทำงานให้ราบรื่น ช่วยเหลือด้านงบประมาณ ซึ่งในระดับนี้ต้องสร้างกลไกระดับปฏิบัติการ คือ ผู้ประสานงานและติดตามผล นับเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะไขไปสู่ความสำเร็จ (Key Performance)
3. **ผู้ใช้งาน (User)** ในที่นี้ คือ ชุมชนใกล้เคียงวัดคลองหนึ่ง (แก้วนิมิต) และชมรมผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องเข้ามาใช้งานพื้นที่โดยตรง ผู้ใช้งานนั้นไม่ได้มีหน้าที่เพียงนำเสนอความต้องการหรือเล่าปัญหาที่ประสบเท่านั้น แต่ต้องร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กับผู้มีส่วนร่วมกลุ่มอื่น ๆ
4. **ผู้สนับสนุน (Supporter)** ในกรณีนี้แบ่งย่อยได้ ดังนี้
  - **ผู้สนับสนุนทางวิชาการการออกแบบ** ทำหน้าที่ให้ความรู้ ตรวจสอบความถูกต้อง เสนอแนะแนวทางการแก้ไข และจัดการ เพื่อให้เกิดการออกแบบที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด
  - **ผู้สนับสนุนทางวิชาการด้านสุขภาพ** ทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมกับการใช้งานสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย เพื่อให้เกิดการออกแบบที่ไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ

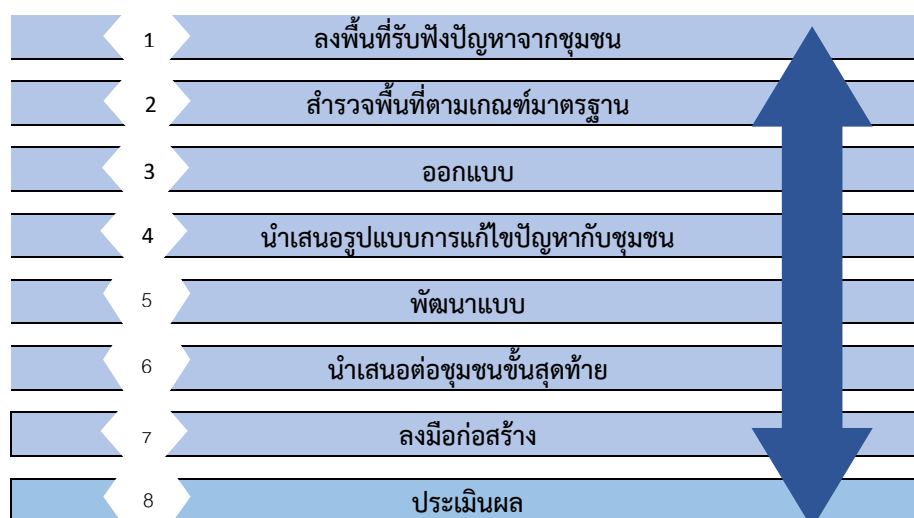

ภาพที่ 1 แนวคิดการออกแบบ

ชุมชน และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2558

กระบวนการดำเนินการออกแบบโดยการมีส่วนร่วม ได้มีการดำเนินการตามกระบวนการต่อไปนี้

1. ลงพื้นที่รับฟังปัญหาจากชุมชน และเจ้าของพื้นที่ออกแบบ (ในที่นี้หมายถึง วัดคลองหนึ่ง)
2. สำรวจพื้นที่ การใช้งาน กิจกรรมในพื้นที่ และความถูกต้องของพื้นที่ตามเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบ
3. วิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบ โดยทบทวนองค์ความรู้ และขอข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ
4. นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหากับชุมชน โดยจัดทำในรูปแบบ 3 มิติ ให้เข้าใจได้ง่าย แล้ว
5. นำข้อเสนอแนะไปวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการออกแบบต่อไป
6. นำเสนอแบบต่อชุมชนสรุปผลและแนวทางการออกแบบ
7. ลงมือก่อสร้าง
8. ประเมินผลการใช้งานโดยชุมชน หากมีข้อผิดพลาดให้แก้ไข และนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆต่อไป

ภาพที่ 2 กระบวนการดำเนินการออกแบบโดยการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

1. ถ้าจะนำไปใช้ ต้องคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ และชุมชน
2. กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตระหนักถึงความพร้อมของชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเก็บข้อมูลผลการติดตามการบูรณาการองค์ความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาตามรายวิชาหรือ รายปี การศึกษาที่ทำการศึกษา มีการเก็บข้อมูลผลการวัดผลการจัดการความรู้ที่ได้ถ่ายทอดสู่ชั้นเรียน ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมจริงหรือไม่อย่างไร และควรเพิ่มผลการยอมรับจากชุมชน การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ความความสอดคล้องและเต็มใจถ่ายทอดสู่ผู้อื่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือจากเทศบาลนครรังสิต ชุมชน วัด นักวิชาการ และผู้สนับสนุนงบประมาณทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุน และผลักดันให้โครงการสำเร็จตามที่วางแผนไว้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการทุกท่าน ที่ทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมและกายภาพชุมชนที่ดี เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ และได้รับการเผยแพร่ชุดความรู้สู่สาธารณะชน ต่อยอดและขยายผลไปสู่การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในควมมีคุณภาพของ “รังสิตโมเดล” ตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติอร ชาลปติ และคณะ. (2549). การจัดทำสุขภาพสาธารณะต้นแบบสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ. รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2555
- ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2556
- ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2557
- ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2558
- ชุมเขต และคณะ. รายงานผลการดำเนินการโครงการบริการสังคม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555. ปทุมธานี, 2559
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์และคณะ. (2548). การศึกษา มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร.
- สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. (2552). คู่มือปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice). กรุงเทพมหานคร.